

1. ΚΕΙΜΕΝΟ

Μπέρτολτ Μπρεχτ: *Ο σπιούνος*
(Κ.Ν.Α. Γ' Λυκείου, σσ. 282-291)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Ο σπιούνος ανήκει στο είδος που σύμφωνα με τον Μπρεχτ αποκαλείται “θέατρο - ντοκουμέντο”. Να βρείτε τα στοιχεία εκείνα που το εντάσσουν, κατά τη γνώμη σας, σ’ αυτή την κατηγορία¹.
2. Ποιος ήταν ο ρόλος των δασκάλων στην εκπαίδευση της ναζιστικής Γερμανίας σύμφωνα με το κείμενο;
3. Μπορείτε να επισημάνετε τους πολιτικούς στόχους του Μπρεχτ μέσα από αυτό το κείμενο;

2.2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου (υφολογική διερεύνηση, αφηγηματικές λειτουργίες, επιλογές του δημιουργού σε διάφορα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης):

1. Σύμφωνα με τον δημιουργό του το θεατρικό αυτό γίνεται “εργαστήρι κοινωνικής αλλαγής”. Συμφωνείτε;
2. Ένα από τα βασικά προτερήματα του θεάτρου είναι η αμεσότητα με την οποία μεταδίδει τα γεγονότα. Να υποστηρίξετε την παραπάνω άποψη με στοιχεία του κειμένου.
3. Πώς αποδίδει την καθημερινότητα ο Μπρεχτ μέσα από το θεατρικό έργο²;
4. Πώς χαρακτηρίζετε τα πρόσωπα του μονόπρακτου; Ποια αντίθεση διακρίνετε ανάμεσα στο χαρακτήρα του Άντρα και της Γυναίκας;

¹ Αποκαλείται “θέατρο - ντοκουμέντο”, επειδή στηρίζεται σε μαρτυρίες αυτοπτών μαρτύρων, σε ειδήσεις εφημερίδων, και περιγράφει το κλίμα της χιτλερικής Γερμανίας. Μ’ αυτό το έργο ο Μπρεχτ παίρνει μέρος στις ζυμώσεις της εποχής του και στον πόλεμο κατά του φασισμού.

² Βλ. και εισαγωγή του Πέτρου Μάρκαρη στο: *Μπρεχτ Μπέρτολτ, Ιστορίες του κ. Κόνερ*, (μετάφραση, εισαγωγή Μάρκαρης Π.), εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1991, σσ. 10-11. Σύμφωνα με τον Μπρεχτ το άτομο πρέπει να τοποθετείται κριτικά απέναντι στο καθημερινό γεγονός και η άποψη που διαμορφώνει συντελεί στην πορεία του ιστορικού γίγνεσθαι.

5. “Πρόθεση του συγγραφέα είναι να παρουσιάσει τον τρόπο σαν γεγονός και ν’ αποκαλύψει τα ελατήριά του”³. Πιστεύετε ότι το πετυχαίνει και γιατί;
6. Γιατί τα πρόσωπα του έργου εισάγονται ανώνυμα;

2.3. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. Να σχολιάσετε τη θέση του πατέρα μέσα στη γερμανική οικογένεια όπως παρουσιάζεται στο κείμενο.
2. Σύμφωνα με αυτό το θεατρικό έργο, στο ναζιστικό καθεστώς παιδιά καταδίδουν ακόμη και τους γονείς τους. Πώς κρίνετε μια τέτοια ενέργεια;
3. α) Σε ποια βιώματά του αναφέρεται συχνά το ζευγάρι και γιατί;
β) Γιατί νομίζετε ότι το ζευγάρι απομονώνεται και στερείται την κοινωνική ζωή που είχε αρχικά;
4. “Κάθε μαθητής κατάσκοπος. Η μόρφωση, η γνώση είναι άσκοπος”: Να σχολιάσετε το παραπάνω χωρίο και να εξηγήσετε τη σχέση του με το καθεστώς που επικρατεί.
5. “Ο Άντρας: Και πού θες να ξέρω; Είμαι πρόθυμος να διδάξω ό,τι θέλουν, αλλά τι θέλουν να διδάξω; Μακάρι να ’ξερα! Πού να ξέρω πώς θέλουν να ήταν ο Μπίσμαρκ;”: Να σχολιάσετε το παραπάνω χωρίο.
6. Τι σημαίνει η “εξυγίανση” σύμφωνα με το κείμενο; Γιατί αναφέρεται σ’ αυτήν ο Άντρας;

2.4. Σχολιασμός αδίδακτου λογοτεχνικού κειμένου:

Μπ. Μπρεχτ: Για την κριτική στάση (ποιήματα για το θέατρο)⁴

*Την κριτική στάση
πολλοί τη λογαριάζουν άγνοια.
Και τούτο επειδή το κράτος
μένει κουφό και άλαλο στην κριτική τους.
Όμως η στάση τούτη είναι άγνοια
μόνο και μόνο επειδή ’ναι αδύναμη. Η οπλισμένη κριτική
μπορεί και κράτη να ξεθεμελιώσει.*

³ Δρακόπουλος Δ., Κορνελάκης Γ, Ρώμας Χ. Γ., *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ’ Λυκείου*, εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 1991, σ. 344.

⁴ Μπέρτολτ Μπρεχτ, *Ποιήματα*, (Ποιήματα για το Θέατρο), μτφρ. Πλωρίτη Μάριου, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1983, σ. 119.

*Το μέρωμα ενός ποταμού,
το μπόλιασμα ενός δέντρου,
η μόρφωση ενός ανθρώπου,
η αλλαγή ενός κράτους
- αυτά είναι δείγματα γόνιμης κριτικής.
Κι είναι όλα αυτά,
και τέχνης δείγματα.*

Η μόρφωση ενός ανθρώπου, σύμφωνα με το παραπάνω ποίημα, ενισχύει την κριτική στάση του πολίτη, αντίθετα με το καθεστώς της ναζιστικής Γερμανίας που πιστεύει ότι *“η μόρφωση, η γνώση είναι άσκοπος”*⁵. Να σχολιάσετε την αντίθεση αυτή συνδέοντάς την με το περιεχόμενο του παραπάνω ποιήματος.

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΗΤΙ

1. Να σχολιάσετε την “έκπτωση” κάθε οικογενειακής αξίας, όπως προκύπτει από το συγκεκριμένο έργο. Να αναφερθείτε σε συγκεκριμένα χωρία.
2. Κρίνοντας από το θεατρικό του Μπρεχτ, ποιες είναι οι συνέπειες ενός ανελεύθερου καθεστώτος στις σχέσεις των ανθρώπων;
3. Ποια στοιχεία του κειμένου αποδίδουν την πολιτική κατάσταση που επικρατούσε στη ναζιστική Γερμανία;
4. Ήταν, κατά τη γνώμη σας, το αγόρι αθώο ή ένοχο; Να σχολιάσετε το τέλος του αποσπάσματος.

⁵ Βλ. και Κ.Ν.Α. Γ' Λυκείου, σ. 282.